

Vici bedi Jesus

GUEROCO GUERO

edo

**Guerozó luzamenduetan ibilteác,
eta rimaren eguitecóac guerozó ichiteác
cembat cálte dacartzan.**

Escritura Santutic, Elessaco Dotore-etaric, eta libru devoci-
ñozcoetatic D. PEDRO AXULAR Saraco Erretoreac bildua, eta argui-
tara emona.

*Aldatu dau Bizcayco eusquerara. garbituric lenago cituan uts,
eta erracuntzeetatic, A. FR PEDRO ANTONIO AÑIBARROC Zarauzco
Colegio Aita Sn. Franciscoren Ordeaco Misionariac.*

Bear diran licenciacz.

---

*Becataria biurtu zaitte cembat lasterren jangoicoagana, ta ez lucetu
penitencia guerotic guerora. Eccli. cap. 3 v. 8.*

IRACURLEARI

Iracurle Bizcaytarra, Oná emen ceure escuetan, ta ceure eusqueran
Axularren libru famaduna. Euscaldunen Ciceronen icenaz icenturic
eta aitaturic ibilli da beti Axular; bada Aita Larramendi eus-
caldun guztien Maissuac diñolez (a) «bere eusquerea da ederra, nastu-
»bagea, uts-garbia ta ugaria: baieztu, ta eracusten ditu eguiac

---

(a) P. M. Larramendi Diccion, triling. fol. XXXV.

»Escritura, Elessaco Aita Santu, guertaldi, antz-irudintza adigarri
 »arguia caz: aguertzen ditu becatuac biciro ta arguiro euren ezain-
 «tasun itsutsi Daltz guztiaz. Beragaitic, diño, euscaldun guztien
 «escuetan ibilli bear leuquela libru onec».

Au onela izan arren, equi ditu libru onec non edo an lengo demporétan bere ecáchac, bere cérac: onetaraco bidea emon eban, bear etzirian Persona errespeta-garriac aotan artzeac, euren utsac aguertzeac, eta beste maquisa bat gauza, issilic igaro, estaldu, ta gorde bear cirianac, zabaltzeac. Dirianac albaitenez garbitu dira oraingo-onetan; batezbere, ogueta-amaca-garren Capitulutic berrogurta laugarrena guiño, laburtu dira gauza batzuc, beste batzuc quendu, ta beste asco eransi ta gueiagotu, uste izanic convenico ez jaquela era guztico personai; ta bere iracurtzetic on baño, calte gueiago etorrico lequiquielaco gazte ascori, len leguez gueldituco balira.

Liburu onetan aitatzen dirian Escritura Santa, ta Doctoreen esanac, eztira betibere verbatic verbara eusquerara biurtu, ixuli, ta aldatu; curren eusquereac eta beste verbacuntzac euren esaera ta verbaegui-cune baanac, bacarrac, ta berezcoac dituez. Citac edo deierac, zucn edo oquer ete dagozan, icusteco, astiric equi eztoç, eta doaz lengo erara (a). Eusqueran eguin dot aleguiña, Bizcaycoari jarraitzeo; baña celan Colegio onetacoac ain laster gabiltzan Bizcayan, cein Guipuzcoan, Araban, ta Nafarroco verba eguicune ta itzcuntzetan, utsen batzuc idoroco dozuz, ta orduan ito eguizuz issilic; ta irunsi epetasunaz ceure artean, oñon бага.

Beinic bein iracurri eguizu gogo onaz; ta beronegan arquituco dozuz cia eraguin-guilleac, argui arguitsuac, acullu zorrotzac, ta eguia indartsuac, biztu muguitu, atera, ta irazartuteco zure Arimea, baldin ceure adu ta zorigachez bazatzaz lozorroac arturic, ta gogorturic becatuzco egotaldi arrigarrian. Onetaracc escatu eguiozu Jangoico gauza on guztien iturri, ta emolleari bere arguia bere escua, ta bere gracia; ta bide batez ascatu ta erregutu eguiozu arren biocaitic: ta onembestc gaz: *Agur*.

Librucho au atera zan, ez bacarric Arimén oneraco, baita apaindu,

---

(a) baña ifini, icentatu, ta aitetu бага ce lecutan edo librutan dacarrien Dotoréac aec gauzac, sentenciac, ta esanac: bada ascori asco eragozten deutsee iracurteco jarraian, baldin idoroten badituez malla artean.

Con esta advertencia se podran omitir las citas de este libro, q^{do} se ponga en limpio, como lo he hecho yo desde la página 220; pues a un pobre bascongado iliterato le impide mucho, para ler de seguido, qdo. halla interrumpidas las líneas con dhas. citas: El curioso las puede ver en la primera impresión que hizo el Autor.

aci, gorde-eraguin, edertu, ta zabaltzeco eusquerea; ta laguntzeco Euscaldun Icasle barriai; eta beragaitic ezteutsat quendu gura izan, Axularrec berac esqueñi, ta zuzendu eutsan Carta alabagarria Echaus Arzobispo Jaunari, eusquera garbi ederrean cirautsela onela:

ENE JAUN BERTRAN DE ECHAUZ TURSCO ARZOBISPO
JAUNARI CERUCO GLORIA.

Neure Jaun maitea, joan zachataz lurretic, baña ez gogotic, eta ez biotzetic. Eldu nintzan: ezteustazu ichadon. Baña eneac dira útsac, fáltac; nirea da errua. Guerotic guerora ibilli nas; eta alan dabillenari guerta oi jacona, jazo jat niri bere.

Baña orrez guztiaz, neure zor premiazco andiac, ontasun ta ondasun artúac, ta beti nire alderaco, obra ta eguite onacaz batean, eracutsi dozun borondate borondatetsuac, ezteusté laquetu ta ichiten, ondoan, azquenean, ostein, ta guero bada bere, zure gomute eguin бага, librucho au, campora ateratzeco, auzardia ta atrebencia artzera.

Cerren beguitandu, uste ta iruditen jat, oraindiño bici zareala, beguien aurrean aurrez aur zaitudala: eta alan, ala baceunquedaz lequez, berba eguin gura deutsut.

Aita prestu onradu ondo icusi bat ilten danean, bere ondorengo guelditzen dan Seme umezurtza, lecu ascotan da Aitaren maitetasuna gaitic, ondo etorria, ta biotz onaz artua. Librucho au da umezurtza: *Posthumus*: Aita illez guero sortua. Baña zu lango Aitaren Semea, umezurtza izan agaitic bere, ecin legeque deunguero; Cerren guero-bere, zure prestutasunac, onrac, ta fama onac balioco deutsé.

Eta zure prestotasunaz, onreaz, anditasunaz, eta aurrengo ta ondoco fama on famatuaz norc cer esango dau?

Nor da eusal Errietan aldez edo moldez, zordun, ta obligatua (beartua) ez jatzunic? Beartu ta empleatu etzaituenic? Eta zu gaz valiatu ez-tanic? Zure echea, egon eta ibilli zorean lecu guztietan, beti izan da Euscaldunen echea, estalpea, vici-lecua, portua, ta estatua. Guztiac cirian zu gana laster: zuri euren quejac, eguitecoac, naibagueac, coitac, beartasunac, ta premiñac aguertu ta adierazoten eutsuezan. Eta zuc guztiac biotzez, ta pocic errecivitzen cenducen; zurtasunaz consejatu, zucendu, gobernatu, zaindu, ta burutan aterá.

Zu izan zará, ta izango zará Euscaldunen ondragarria, aguea, jabea, sendotzallee, ta Cantabro fiña, naturala, prestua, ta eguiazcoa.

Zu izan zara Echaus, Mendi Pirineoetaco, Alduideco egaletan beticentinelá, ta beguiratzalle lequez, irazarriric dagoan Jauregui, ta G az

telu andi, eder, noble ataco Seme. Ango Bizcondeac eta Seme guztiaç izan dira beti bere, gaurguiño, Erreguec empleatuac, estimatuac, maitetuac, fiñ ta leial probatuac. Eta bai eguiazco fedearen, ta leguearen defenditzalleac, Agtintariac, eta aurreratzalle nagusiac bere.

Nafarroa beco lecu aetan, beste lecu ascotan leguez, Christiñau-Legue Santa Catoliquea, ustez argalduaz, galduaz, eta epelduaz, ta jausiaz joianean, baqui munduac, celan zure Aita Jauna, bere echeaz, ondasunez, ta vicitzez bere contu guichi eguiñic, joan zan Donapalaiaora, non cegoan orduan Nafarroaco Aguintaritzta. Eta auzardia andi bateaz, bere biotz-christiñau prestu sendoaz asi zan, ezpata billosa escuan arturic, dedarrez, Matatias bat bere damporan leguez, esaten ebaia: *Omnis qui habet zelum legis, statuens testamentum exeat post me:* (a): Ea Christiñauac, Christau icenaz, izana dozuenaç, besta lan bear eguiteco guztiaç larga ta ichiric neuganatu zaitece, jarraitu eguidazue, ta eguiazco legue ta fedea mantendu, eutsi, ta irmetasun guztiaç gorde ta jagotera, lagundu eguidazue. Eta aimbeste eguin eban, non bere Erria, ta ingurucoac bere, aetara sartutera joian gaisotasunetic gorde cituen. Eta guero andic artara venganzaz dollorqueriaz, villauciteltasunaz, ta prestuezqueriaz erre, ta banatu eutsen bere Jauregui eder polita. Onelacóac cirian zure Aita Jaun ta bai beste zure aurrengoac bere.

Bada eztozu zuc bere ceure jaiotz-etorreraz ucatu, etzara ceure jatorrizco sustrai etorquitic camporatu, alderatu, ta urrindu: cerren zuc bere, Baionaco Obispo ciñenean, ta Visitan cembiltzenean, icusiric, Elessatic campora cebiltzen gente gaisto oquer batzuc, gura ebéla, bere azquen fiñean, gorputz illac Elessan sartu ta lurpetu; ceure Visita ausiric, Nafarroaco iru Estaduac bilduric, joan ciñian Erregearen aurrera: eta an neque-pen asco igaroric, contra-carra izanic, ecarri cenduan guerobere, bear zan sendagarria, ta andic ará alaco gaistaqueria eragozteco ordenamentua, escubidea, ta leguea. Eguiaz, etzara zu bere ceure aurrengoan, ta Christiñautasunen atzeratzallea izan.

Bada ez eta onraren amatatzalle ta itzallea bere. Lenagotic bai badirudi ece, zuc gogo óna aurreratu dozula; muga, ta marrá igaro dozula, ta Echausco echeco soñeco gorriaz janzteco videetan izan zareala. Cerren ezta eztaquienic, Erreguec ataraco autu ta icentatu cinduala. Eta colpea uts eguin bada bere, ezta uts eguin zure erruz, edo zu ataraco ez gai izanez; cerren ichi ta largaric alde batera zure

---

(a) 1 Macab. cap. 2.

merecimendu andiac, eta Elessari, Erregueari, ta Comun guztiari ocasiño ta era ascotan eguin deusezuzan eguite ónac, naturaleza berac bere dotatu, ta bete betean emon deutsuz doe apaingarri asco. Adimentu eder bat, memoria (gomute) andi bat ta vorondate onera, onrara, ta prestutasunera jausi bat, zabaldu bat, macurtu bat, ta emon bat emon deutsuz.

Baña certaraco sartzen nas ni ichaso ossin ondar bague onetan? Ecin urten nintequen baso ta beresi onetan? Zure alabanzac aitatzen? Eurac eurez euren buruz dira verbaguille andizcari ta alabanzaric asco: eurac dira eureetan arguiac, jaquiñac, icusiac, ezagutuac, aguertuac, ta celambere aguiriac. Ychi ta larga daguidazan eguiatz nic oneec, utsic eztaguidan. Eta igaroten nasala aurrera; esan daguidan utsic eguin baga; cerbait escrititzen bada eusqueraz, á guztia Euscaldunen lenengo Buruari leguez, zuri dagotzula, zuri zor jatzula; eta errazoiatz orain bere librucho au, zuri presentatu, ta aurrean ifini bear jatzula. ¿Bada zure servitzari ehiqci onen lan apur au, guerotic guerora eguitecoac lucetuteac, cembat calte gogor dacartzan, zuc ain ondo daquizun gai au, nori egongo jaco, zuri ezipajagotzu? Norc arteztu, zucendu, noc echeratuco dau zuc ezipada?

Zure egape ta guerizpean doa: zure bitarte-tasunaren azpian estalpeturic benturatzen da. Artu eguizu bada; gorde, zaindu, ta jagon eguizu: lagun zaquioz: eguiotzu beguirarte on. Ydoro bedi librucho onetan *Echaus* ta *Echhausen* fama ta icena. Cerren alan eta agaz batean, ibillico dan lecu guztietan, burua gora ecarrico dau; buruz macurtuco jacoz guztiar; iñoren bildur guichi izango dau; gente artera bere beguirarte lotsa baga ataraco dau.

Bai baña joan zará: lecuz aldatu zara: emengo aldia eguin dozu.

Eguia da, alan da. Eta aldez damu dot, ta aldez atseguin. Damu, cerren ez jaco iñoribere andic, niri adiña edo dumbeste calte etorri.

Atseguin, cerren nola eztan betico lurecco vicitzau, ta zuc ceurea igaro dozun ain ondo, ta ain zorionqui, uste dot, Ceruco glorian Jangoicoaren laguntzan doatsuturic zagozala: eta ortic elduco zachatazala; escua emongo deustazula: ta arrañoa, aidean doianean, bere umétara leguez, zuc bere beguia nigan ifinico dozula. Eta nic bere, (emengo aldia eguin ezquero) Jangoicoaren graziaz, ta zure bitarte-tasunaz batera, zure zoriona irabacico dodala: ta orduan guztien esquer onac emongo deutsudazala. Jangoicoac alan guerta ta gura izan daguiala.

Zure Servitzari chiquiena ta obligatuena,

Pedro AXULAR.

GUEROTIC GUERORA

ibilteac dacartzen calteac eracutsi baño len, esango da oerbait alpertasunaren ganean, bada emendic dator gueroco lucemenduan ibiltea.

LENENGO BURUA

Celan besteac beste diriala, alperqueriatic igues eguitea gaitic bere, bear eguin bear dan.

§ 1.

Gure Jangoicoac, munduco beste gauza guztien ondoan guizona bera, bere gai antz, bere imagiña, eta irudira, bapere becuric, eta betatuaren errasturic bere baga, apaindura, doe, ta era guztico edertasunez dotaturic, ta zorionduric, eguin ebanean; ifini eban bertatic lurrac euquen parteric, lecu, ta toquiric onenean, lurreco Parabisuan, egotaldi atseguintasunez, zorionez ta gozotasunez betean. Eta aguinu eutsan landu eguiala, bear eguin, zaindu, jagon, ta gorde ondo á Parabisua (a).

Baña celan lurra landutea, apaindutea, escuz-bear eguitea, eta gordeteco bearrean ta premiñan jartzea, dirian becuric sortu, erne, jaió, ta eldu dirian eradenduac, landarac, frutuac, ta ondorengo errastuac, ondaquiñac emparauac; eta oraindiño orduan etzan becuric, ez becatdaren quiñuric, siñuric, ez famaric, ez aitatzeric, ez barriric: dirudi, etzala eguiatz oraindo orduan, Parabisu á landu, ta gorde bearric. Cetaraco bada, emon eutsan orduan Jangoicoac guizonari á mandamentua? Eranzuten dau Santo Tomasec, esaten dabela (b): «etzan ez orduco bear eguitea, pena-garri izango, orain becatu eguin ezquero leguez.»

»Baña ori izango zan atseguin artze bat, ta bere contentu ta gustu-«ra cegoala, bere indar ta aleguiñac probatze bat. Eta gorde ta jagotea «bere, ez arerioetatic, ezpada beraganic, eta berac beretzat becatuz «galtzetic gordetzea, izango zan, euqui bear eban ardura guztia.» Baña San Juan Chrisostomoc emoten dau beste errazoi bat, nic darraiodan gaiari puntuari, obeto dagoquiona, diñoala (c): «eguiata da,

(a) Genes. 2.

(b) S. Thom. 1. p. q. 102 art. 3.

(c) S. Chrisost. in cap. 2 Genes.

»etzala orduan, lur-parabisu atan eguitecoric, ez bear eguiteco pre-
 »miñaric. Baña alambere, gura ez eban Jangoicoac, an cegoana,
 »cegoquean gueldiric: ez bear eguitetic, alpertutera, ta naguitzera
 »etorri etzedin, eta ce gauza charra ta ezaina zan, eta dan alperqueria,
 »adietan emotea gaitic»

Casianoc diño (a) Paulo Abade Ermutar zarrác, Palma adar ta orri batzuc arturic, aecaz eguiten cituela otzarac, galbaiac, sareac: eta guero azquenean, eguin ondoan, astearen buruan, guztiac banatu, deseguin, ta erreten cituela. Cerren, bataz, nola errietatic urrin cegoan, obraren valioac baño, gastu gueiago ecarrico eutsan, aetara eroan bearrac: ta barriz besteaz, cerren á bearreta, ta lan guztia artuten eban, oraciño ta Jangoicoaren gauzac eguin ezquero, alperqueriatic igues eguitea gaitic, ta ez cuticia ta irabaztea gaitic.

Gure Jangoicoac emon cituen legue zarrean seireun ta gueiago mandamentu ta ceremonia mueta, eta aecaz batera aimbeste eguiteco, non diño San Pedroc (b). «ez berac, ez bere aurrengoac bere, ecin eroan, ez jaso ebela ain carga astun andí pisutsua». Eta jaquin gura badozu, ea cergaitic cargatu, beté, ta astundu cituen Jangoicoac aimbeste mandamentuz?, eranzuten dau Doctore jaquintsu batec (c): »cargatu cituela aimbeste mandamentuz, sacrificioz, eta ciremoniaz, »aecaz batean quendu cedin,, aimbeste calteren, ta damuren asiera, acia ta biztugarri dan alperqueria».

Celan gure Jangoico maiteac janci cituen lurreco animaliac, aideco egaztiac, ichasoco arraiñac, ta basoco arechac, euren eraco janciera ta soñecoz: abereac narruz ta ullez; egaztiac lumaz; arraiñac escamaz ezcataz; ta arechac azalez,

Eta celan arechac dagocen euren lecutic mugitu urten ta aldatu baga, eta bear lanic bere eguin baga, euren azpico lurraren gozoa ta guicentasuna, eurac gana euren sustraia caz tiratuaz ta chupatuaz (miazcauaz), aci, anditu, ta mantentzen dirian: Animaliac abereac bere euren janariac ta alimentuac, bereala egoa baga, erre ta egosi baga, jaten dituezan; eta baitabere echeac, ta vicilecuac non nai edo-
 cein lecutan ilundu, gautu ta arratsatuten jaquen toquian artzen dituezan: eta gueienac euren amaren sabeletic urten ta bertatic datoz orren aurreratuac: Alan Jangoicoac, gura izan baleu, emon eusquiozan guizonai bere onelaco gauzac ta andiangoac bere. Janci euquezan, echedun eguin euquezan, emon eusquionaa bear cituen ondasun

(a) Casian. lib. 18. cap. 19.

(b) Act. 5.

(c) Abulens, in Prefac, in Levitic.

ta gauza guztiac ecerbere costa бага. Baña ez eban alan ifini gura izan. Eta cergaitic ez? Alperric egon etzedin amorea gaitic. Eta San Ambrosioci diñoan leguez, artu eban adimentua empleatu leientzat (a). Cerren baldin orain, gauza guztiac ain nequez ta aibat costaric irabaci ezquero, ain nagui alper ganora bacoac bagara: cer guintez, gura dogun guztia nola nai eta nos nai escuen artean bagueunco? Ecerbere falta ezipalichagu? Esan guiñeique Evangelioco Aberatsac leguez (b) «jan ta edan daigun: poztu, diverti, ta atseguin gaitecen; cerren ez dogu eceren bearric; eztauegu oraingoan esquean ibilli bearric».

2. §.

Aristotelec diño, on dala, alperqueria erritic quentzeco, arrindu, desserritu, ta erbestuteco; eta errian bere Erreguearen edo beste edocainen contra jaguitetic gordeteco, lan ta obra andi batzuc astea, torre ta gaztelu batzuc eguita, eta aetan gentea empleatzea.

Nola aguiari dan Egiptoco Piramidetan, ceintzuc eraguin cituen Faraon Erregueac, gendeac alperric egon ezliten. Irudiric Erregueari, baldin Israeleco semeac, catibu leguez bere azpian ta mendepean cituanac, (igaroten cirian seireun milla personatic bacarric guizon eguiñac), ichiten bacituen euren atseguin ta gustura viciten, soberviatu, arrotu, jabetu, ta nagusituteco videan jarrico ciriala, eta, andic bear etzana sortuco zala, artu eban, Piramide batzuc eguitico gogoa, asmoa, ta pensua. Piramideac cirian, diño San Isidoroc (c), sepulturen antzeco pilare edo tumba lau esquiñaco batruc; goi goira jasoac, eguin al litequecen gorenac, ondoan zabal, ta puntan estu bedar. Eta olacoetan bear eraguiten eutsen Faraonec bere azpik gende oni, señalaturic bacochari bere eguneco lana ta gaia. Eta escua ifintea bera asco baceben bere: baña prestamenac, aldamiac, ta obra eguitico bear cirian guei guztiac eurac billatu, abiatu, ta presta bear zituezan. Eta alambere ecin azartu cirian aserratza, ez chitic eguitera; cerren bestela, lenengo verbea aotic ateretan ebenaco, cirautsen Faraonec (d): *vacatis otio*: alperric zagoce, aguiari da neque andiric ezdozuela, ceuen ondoeguiac, alperquiac, on largueieguiac, ta mizquiac erreseguiten zaituez, orrec orrela divertitu, ta verbaz ifinten zaitue. Eta onetan, gueroago carga gueiaco, cereguin gueiaco, neque-

(a) S. Ambros. prefat. in Levit.

(b) Luc. 12.

(c) S. Isidor. lib. 5. ethim. cap. II.

(d) Exod. 5.

pen ta len-bear barriac egozten eutsezan. Eta au guztian eguiten eban, baldin bapere astiric baceben, edo alper bacegozen andic calteren bat etorri ez lequion bildurrez.

Pisistrato Atenasco Tirano Borrero gaistoac (a) icusi ebanean Plaza guztia gente alperrez betea, ta ataric malicia, citelqueria ta gogoeta gaisto asco sortu citequezala, deitu cituan guztia beragana. Eta alperric egoteco escusa achaquia ta videric ez euquenai, emon eutsézan mando, zaldi, idi, aci, diru, ta bear eguiteco bear eben guztia. Eta gueró biraldu cituen lanera, ta bearrera: irudituric ez ebela calteric eguingo, gaistaqueriaric asmatuco, ez erriric nastuco jardun erago ta equinic betico lan bearrari

Munduco barria daquienac esan oi dabe, on dala Errientzat, ta Erreinuentzat, eguiteco batzuc, ta guerrac, euren erri eta erreinutic campora izatea. Cerren celan bacocho baqueaz loac artu ta gorputzeco atseguintasunera ta gustu ciquñitera emoten dan: alan arerioa caz guerran dabillena, contuz vici da, zur zoli ta irazarriric dago. Au icusi dogu gueure beguiz guerreac estutu gaituen demporan, ceñetan arrituric genteac vicroago emoten cirian Jangoicoaren gaucetara, sarrituten cirian Sacramentu Santuac, bete Elessac, adisquidetu arerioac, guichitu auciac ordiqueriac, danzac, erriertac ta gaistoqueriac.

Eztot onogaz adierazo gura, guerra on dala: ez orrelacoric; sortu ta sartu bedi betico gugan baquea: cerren Jaincoaren graciaz gueroz, ecin euqui leiz guizon batec mundu onetan Osasuna ta baquea baño ondasun oberic: baqueaz agur eguin eben Angueruac guizonai, Jesu Christo jaio zanean (b): *baquea zuecaz*, eta zorionecoac baquetsuac, cirautesen Jesus baquearen Buru Nagusiac bere Icasle Apostolui (c). Eta alan, emen bacarric adietan emon gura dot, guerrac, ardurac, crreguñ andi contuzcoac urrindu ta aldeguiten gaituezala gaistaqueria ascotic.

Plutarcoc eguiten dau libru bat, arerio gaisquin ta perseguilletatic ateratzen dan on ta probechuaz (d), eta guztien artean andiena ta principalena diño, dala, alperrari bear eraguitea, lotia irazartzea, ta ardura baguea estu ta arduratsu eguitea. Adisquiden artean gareanean, zabal estuera bago gagoz, ez dogu ecerberen conturic, ez bildurric: deunguero verba eguin arren, ta milla eroqueria eguina gaitic bere, ez dogu arduraric. Cerren daquigun, adisquideac izanic,

---

(a) Ælianus lib. 5. vari. hist.

(b)

(c)

(d) Plutarc. de utilit, ex inimic.

guztia ontzat eroango dabela, dan guztia gorde ta estalduco dabela. Baña arerioen artean idoroten garenean, beguiac argui irazarriac, ta belarriac zur zabalac euqui bear dira; cer esan ta eguiten dan ondo beguiratu bear da. Cerren nola aierioac betibere celataca dagozan, uts edo faltaren bat oartuten badabe, bereala artuten dabe; ta ascotan aciric ta gueiagoturic dana baño gueiago; zabaldu, ta andizquetan debe besten aurrean.

Agaitic diño San Chrisostomoc (a), «ascotan adisqueideac baño »on ta mesede gueiago eguin oi deuscuela arerioac; cerren arerioac gure faltac esanic, ta aguerturic, emoten deuscue videa, irazartzeco, »falta ta uts eguitetan onduteco, zucenduteco, eta beste bein alacoac eguitetic gordeteco».

Errazoi onegatic esan lei, ez ebala gure Jangoicoac gura izan, acaba cequiezan Israeleco semeai arerio guztiac: baña ordendu edo laquetu eban, gueldi cequien beti bere arerio bacoch batzuc, irazartzeco, ta alperqueriatic gordeteco.

3. §.

Irabaci ebanean Lacedemoniacoac euren auzoco Uri arerio bat, muga-bitartean ceuquen bat, esan eben bertaco Gobernari Aguintariac (b): Eguinda gure gende gazteaz, eztabe emetic aurrera esetsi ta erasoteco paradaric izango, eta ez jo astindu ta purrucatzeco arerioric.

Lacedemoniaco oneec euroc ez eben banatu gura izan Uri contraco bat, beti euren contracar ta arerio izan eben bat, esaten ebela, á erria zala, gaztetasunaren zorrotz-arria, cerren gazteac an probatzen ta zorroztuten cituezan euren al ta indarrac, icusten zan nor nor zan, eta gordeten cirian uguertzetic, gorriña edo erdoitic.

Onela eranzun eran Cleomenes Sparciacoac bere, itandu eutseanean, ea cergaitic venzutu, goiartu, azpitu ta mendepetu ezquero, etzituan bere arerio Argiboac apurtu ta ondatu? Eztodaz ecindu ta galdu, maite dodazalaco, ezpada icuste arren, certaco dan gure gende gaztea.

Enzun ebanean Publio Nasicac (c) bota ebela Erromatarrac erritic campora Anibal bere arerio andia, eta artu ebela Cartago erri famatua, eta aimbestez, bere ustez, aurreraco seguru guelditu ciriala:

(a) S. Chrisost. hom. 3 ad Popul.

(b) Plutarc. in Aphot.

(c) Idem ybi.

esan eben: orainche da nos gueratu garean iños baño jausteco ta galduteco pelligruric andiangoan: cerren eztaunquegu orain len leguez irazartzalleric, ta gueure eguin-videaren eraguilleric.

Izan ebenean Erromatarrac, deseatzten eben victoria arturic Cartago, sartu cirian Batzar edo Consejuan Erromacoac, erabaguiteco, ea cer eguingo eben Cartagoco Uriaz (a). Eta Catonec (Ienenetic bat) esan eban, guztia deseguin, banatu, apurtu, ta lurrar bardindu bear ebela, euren guerras, aserreac, erriertac, esamesac ta quirrimarra guztiac erri artaric sortuten cirialaco, ta Uri á banaturic, baquean ta soseguan gueldituco ciriala. Baña Scipion Capitai famatuac, etorquizonari obeté beguiraturic, esan eban: ez ebela iñolatan Cartago apurtu bear: cergaitice, ondatuten baeben, guerra bat amatatu ustean, beste andiango bat biztuko ebeia. Cerren bereala, berpetatic gendea emongo zan alpertasunera, jan-edanera, barriquerietara, eta gogoac ecarquien gaistaquerietara, ta era guztico charquerietara. Eta andic erriertac, arerrecuntzac, guerrac, altar icusi ecinac, gorrotoac, ondamuac, areriotasunac, eta Cartagoco guerrac baño pelligruzcoagoac euren artean sortu ta erneco ciriala. Nola esan, ala guerta zan: cerren Scipionen conseju ta adividea ichiric, artu eben Catonena, banatu eben Cartagoco Uriá, jarri cirian euren ustez baquean. Baña Scipionec adierazo eban leguez, laster eurac, ta Erromato erria beeratu, azpitu, galdu, ta jausi cirian.

Eguiau ezagururic Pericles famatuac mantentzen cituan Delibere, bere erritic campoan guerra batzuc. Eta urtean urtean biralduten cituen ontziac gentez beteric guerra atara. Eta aetan biraltzen cituan idoro al cirian alper guztiac. Eta guero bici zan baque andi baten, Cerren nola erri guztietan oi dira comunqui alper eta gende galdu asco ecertaco eztirianac, eta onelacoac gach eta calte asco eguiten dituezan, ondasun andiac eldu jaquez erriai, alacoac quentzeaz: probechu andia elduten jacon leguez lurrari jorraituteaz landuaz ta bedar gaistoac atereaz.

Corintioac ain gorroto ta icusi-ecina eutsen alperrai, ece icústen ebenean guizon bat vici zala errenta baga, oficio baga, ta bearric eguin baga, bereala beste probanza baga, quenduten eutsen vicitzea; cerren esaten ebén, presona alper oficiaric lanic ta errentaric ez euquénac, lapurreriaz, falsiaz, engañamentuz, ta arte gaistoz valia bear ciriala; eta alangoac vicia zor ebéla, eta alan quentzen eutsén. Eta on liteque alangoa caz orain bere alan eguingo balitz castiguren bat.

(a) Vid. D. Agust. de Civit. Dei cap. 30.

Solon andiac ordenatu eban, Aita batec bere Semeari baldin ofi-cioric iracasten ezbeutsan, etzedilla a Semea egon bearturic, bere Aita favoretzera premiñan ta bearrean icusiagatic (a). Cerren ofi-cioric ez iracatsi ta ez emonaz, alper eta gaisto izateco oñean videan ta pelligruan ichi eban bere Aitaz.

Gimnosofista cerichen jende batzuc ain deunguero eroien alper-tasuna, ece afal aurean deituten cituezan eurac gana echeco gazteac, jaquiteco ea cetan igaro ta emon eben eguna; eta baldin probatzen bajaquen alperrieriaric, ez eutsen afariac gachic eguiten.

Caton Censorino gaitic (ceñec eucan alperren garrean escu-vide ta aguintaritzta) iracurten da, ecarten eutsenean bere aurrera gui-zon bat salaturic, esaten zala; alperra zala; bereala lenen eguin oi ebana zala, escuetaco azala ucutu igortzi ta icustea: eta baldin latz, lodi, ta gogor idoroten bajacan, libre ta baquean ichiten ebala: baña baldin mee, bigun, samur, leun, ta beraa baceucan, alpertzat con-denaturic, falta guichi gaitic bere latzquiró castiguetan ebala.

Caton beronec esaten eban, iru gauzataric albaitanez gordeten zala: Emacumeari bere secretoac fiatzetic: leorrez joan al izanic, ichasoz joatetic: eta egun guztian alperric egotetic.

Lucanotarrac idoroten ebenean iñorc gende alperrai cerbait ordeaz prestatzen eutsela, bertati emoten eben sententia prestat-zallearen contra, cer edo cer prestatu baceben, a guztia galdu leguila Baña nire ustez, etzan alaco sententia emon bearric, berez dago emona; cerren ez dabe prestatzalleac alacoai cobratzeco pelliguric; galdutzat emon bear dabe alacoai emona.

Indietaco erri batzuetan, etzan iñorbere bere gorputzaz valia al citequeanic esquean ibilten: itsuac bere tornuan edo errotan bazan-bere bear eguin bear eben (b).

4. §.

Ain da gauza galdua ta galgarria alperqueria, ece naturaleza bera-ren bere contra da. «Guizona jaioten da lan bearra eguiteco, ta egaztia egaz eguiteco» diño Job santuac (c). Egaztiari emoten jacazan leguez egoac axetuteco, egaz eguiteco; alan guizonari escuac bear eguiteco.

Munduco gauza guztiac condenetan dabe alperra; cerren ác ez

(I) Plutarc. in don.

(b) Osor. lib. II.

(c) Job. 5.

beste guztia emoten dabe demporea artan cetaraco eguiñac cirian Eguzquiac errazoiac esan leio berandu guiño oean datzanari: cerc aratza or alper nagui lotia? Nic atzo hic baño vide gueiago igaro niñoazan; gira bira inguratu ñoan mandu guztia; eta orain bere hi baño lenago ta goxago jaguiñoc. Arech-Arbolac bere esan leioque alperrari: eztacusc celan ez gagozan beimbere gueldiric ez alperric? Celan azten, anditzen, loratzen, ta gueure demporétan frutu elduz betetzen garean? Hic cer eguiten doc? Certan demporea emoten doc? Ceri beguira ago alper andi naguiori?

Bada abere ta animalia adimenturic eztabenac bere, beintzat erleac ta iñurriac errazoiac esango deuscue, bear daigula, euren nequeac, lanac, joan-etorriac gogoratu daigucela, ta alacoz, lotsaturic bada bere, gueure eguin bidearen eguitera, ta lan bearretara irazarri, prestatu, ta abiatuco gara.

Erleac, ain gauza pildin chiquiac izanic, betatzen dabe mundua, eztiz gozotzeco, ta arguceguiz arguitzeco. Eta ezta erraz contatzea, celan gobernetan dirian erleac euren artean: celan dauquen euren erreguea, ta obedituten daben; celan zárrac erlautsean barruan, echeco lanac eguiten, egoten dirian; ta gazteac campoan euren janari mantenu ta igaropiden billa dabilten: nola daben euren ate-zaiña, eta bearbere bai; cergaitic ce, eztiari, nola dan zalegarria, ta icena daben leguez, ezti-goza, ascoen gogocoa, guraricoa, ta gustucoa da. Nola bear eguiten dabenac, lanic eguiten eztaben erle alperrac eta naguiac esten colpez, cicadaz, ta izpi zorrotzacaz botatzen dituezan euren laguntzatic. Eta celan beste gauza asco eguiten dituezan: eta guztia ain ordenanza, zurtasun, ta gobernu andiaz, ce dirudi, ez dala Erregueric bere erreinua ain ondo gobernatzen dabenic, nola erleac, euren erregueaz batera bear eguiñaz, gobernatzen daben eurena.

Bada iñurriaren gobernuaz, zurtasunaz, lanbearraz, etorquizuneraco eguiten daben probisiñoaz, beardituen janariaz, bildu ta billatuten daben mantenuaz, noc cer esango dau? Norc eztau miretsico, ta gogoeta eguingo? Espiritu santuac berac biralduten gaitu animalia chiqui, onegana, cer aguin bear dogun icastera, diñola (a): «Zoaz naguia iñurria gana, eta gogoratu eguizuz aren videac «eta videscac, joan-etorriac, inguruac, or-emen ibilteac, nequéac, «ta bearrac, eta icasico dozu zuc bere, celan bear dozun aurre-«racoan ta beti bici, ibilli, ta gobernatu: onec iracasleric, ta bide-

---

(a) Prov. 6.

»aurrecoric baga, berac bere buruz bilduten dau udan, negua iga-
 »roteco bear daben mantenua, janaria, ta garaua». Eta garau au
 gordeten dau lurraren barruan, berac eguinico toqui, gorde-lecu, ta
 garau-teguietan. Eta ain da zur eta beguiratua, ece campean ecer
 ecin izanez, bere bilduetara bildu bear dabenean, asten da jaten
 lenic garatu cildu ta erne bear daben garautic: cerren bestela sortu
 ta aci liteque a garaua, buztandu liteque, bedar biurtu liteque: eta
 guero andic ará, lan uts alperra jazo ta guerta lequiquio bere lenagoco
 zurtasun guztia.

Aregueiago, garatuac jan ezquero, lurraren bustitasun ta eceta-
 sunac ganecoac usteldti eztaguiozan, ateretan dituz nosic bein cam-
 pora, axetu ta eguzquitutera: ta orduan eguraldi ta demporaonaren
 señailea dateque. Eta onela ta alan igaroten dau iñurriac bere negu
 lucea: eta eracusten deutso bacochari, celan ta ce moldez bear daben
 mantendu, gobernatu, ta alperqueria guztia largaric, bere demporan
 bear eguin.

2. BURUA

*Cèmbat calte eguiten dituzan alperqueriac; eta celan emendic datorren,
 guerotic guerora ibiltea.*

1. §.

Escritura Santuac, Elessaco Doctoréac, lenagoco Gentil fede
 bagueac, eta aregueiago ceruco, axetaco, ta lurreco gauza guztiac
 bere condenetan dabe, lotsatuten dabe alperra: eta adierazoten
 deusé, bear eguin bear dala, ta bacochoa bere aldetic bere eguicaiac
 eguitera saiatu dendatu ta zaletu. Cerren celan ardurazco ceregain
 ta bear batec, lan guztiac aurretatuten dituzan, alan alperqueriac
 atzeratuten dituz.

Itanduten dau San Juan Chrisostomoc (a) «Ce zaldi da on edo
 »obea, gueldiric ta alperric bere gustura dagoana, ala ibilli ta ma-
 »neatzen dana? Cein ontzi, costan dagoana, ala ichasoan dabillena?
 Cein ur, gueldia, ala darioa? Cein burdiña, atartean datzana, ala
 »erabilten dana? Jaquiña da, guztiac erabilteaz, maneatuaz, escuz
 ecarriaz, ta muguituaz onduten, arguitzen, ta fintzen diriala; eta
 »bai alper ta gueldi egoteaz bere galdu, prestueztu, ta uguertuten
 »diriala. Bada auxe berberau jazoten da, alperric, gueldiric, eta
 »ecer eguin baga demporea emoten dabenaze.

(a) C. Chrisost, in Act. Apostol.

Dabillan arriari, ez jaco goroldiric eransiten. Ur iraqiñian ezta euliric gueratuten. Arduraco soñecoari ez jaco sitsic eguiten. Arecharbola frutuduna eztau iñoc ebaguiten. Baña alperra, soilla, utsa, arro-eroa, iños elduten eztana, frutu baguea certaraco da? Alangoac cetaco beteco dau lurra? (a).

Alperracaz verba eguiten dabela Oracioc diño (b): «gueuretzat »contuzcoac gara, gueugaz contu dogu, bañi gañerocoan, gauza »ez gara, ezpada lureco frutuac jateco»

Otsein servitzari batec alperric egoteaz beraz, gaistaqueriric ez eguin agaitic bere, mereci dau castigua.

Bada San Chrisostomoc diñoan leguez (c): «onic ez eguitea, bera da «deun guero eguitea». Eta Catonen esana da: ecerbere ez eguiteaz, icasten dala deunguero eguiten. Alpertasuna da gaistaqueria guztien iturburu; eta San Bernardoc diñon leguez (d) da: «aserretasun, errierta, «ta zorigach guztien ama, ta vertutén ugaz-ama».

Eta alan aserreac, eraqueriac, ta vicio mueta guztiac doaz laster alpertasunera, cerren ama daben: baña vertuteac, eta obra onac igues, urrinduten jacaz; cerren nola daben ugazama, baquie, eztituezala ondo artuco, beguiracune oquerra, becoqui illuna, ta arpegui charra eracutsico deutscla.

2. §.

Esaten dau Job santuac, deabruaz verba egaiten dabela (e): «guerizpean, cañaberaren estalpe ta guerizan eguiten dau bere loa, «an gueratuten da». Cañabereac, nola dan landara alperra, fruturic eztacarrena, eta Larruan bere utsa, adierazoten dan alperra: Eta emen vici-lecu ta ostatu jaquiñean ta ezagutaan leguez, ostatuten da deabrua. Agatic cirautsan San Geronimoc bere adisquide bati (f): «Etzaitte beimbere alperric egon, zaquioz beti lan on bati, onela beti deabruac ondo emona arquiteu ta idoro zaguizan».

«Malicia asco iracatsi dau alperreriac» diño Espiritu Santu Jaunac (g). Ezta maliciaric, ez pensamendu charric, presona alperrean idoro eztituequenic. Asco da esatea, alperra dala, agaitic edocein gaistaqueria sinistuteco.

(a) Luc. 13.

(b) Horat. lib. 5. c. 2.

(c) S. Chrisost. tom. 2.

(d) S. Bernard. lib. de consider. cap. 11.

(e) Job 4 0.

(f) S. Jeronim. ad Rustic.

(g) Eccl. 3 3.

«Igaro nintzan» diño Jaquintsuac (a) «guizon naguiaren solotic, »eta ero-zoro gobernu baguearen masteguitic, ta guztiac cegocen »asunez, araniaz, ea bedar gaistoz beteac; eta esiac, latac, inguruac, »ta ormac bere jausiac, ta banatuac. Eta oneec alan icusi nituenean, eguin neban gogoeta, artu neban adividea, icasi neban, cer eguin »bear neban, centzutu nintzan besteen buruan ta ganean». Eta cer dan naguiaren solotic ta ero gobernu baguearen mastuitic igarotea, adierazoten dau Glosac, esaten dabela, (b): «Naguiaren solo ta lurretic, eta gobernu baguearen mastitic igarotea, da, presona nagui alper ardura-baguearen vicitza ta joan-etorriac gogoratutea, »eta euroetan, solo jorraitu baguean leguez, asun, bedar gaisto, ta »lollo asco, ialta uts-eguite asco, malicia, gaistaqueria, vicio ta be- »catu asco idorotea». Asuna idoroten da alper-naguiaren lurrean ta soloan. Asunac adietan emoten dau naguitasuna: baldin bigunquiro, suabetasunaz, leun, naguiro, azalcho, ta palaguz leguez oratu, ucutu, igortzi, ta erabilten badozu acuna, erreco zaitu: baña ez ausardiaz gogor, ta indarraz estutu, ta irardausten badezu. «Dan lurric onenac bere, bear dau landu, apaindu, garbitu, ta jorraitu», diño Ovidioc (c): cerren bestela, bedar gaistoa izango da Jaun eta Jabe. Ezta gaisso-tasunic eta ez edenec edo manenoric, naguitasunac edo alperqueriac dun beste calte eguiten dabenic.

Dirudi ta esan lei, agaiti gura ez ebalá Jangoicoac, egon cedilla beimbere ichasoa gueldiric: bai gura dau, ibilli dedin, mugui dedin. marea dedin, ur-gorac ta ur-berac euqui daguicen. Bada bestela atsitu liteque, quirastu liteque, zapoz, suguez, arrez, ta loitasunez bete liteque; putzuac, oxinac, ta beste ur gueldiac betetzen dirian leguez.

3.§.

Presona alperra euqui eguizu galdutzat eta iltzat. Eta andic, esaten dau Senecac (d): «letra ta jaqitura bagueco atseguña, ecer eztaquienaren alperqueria, guizon viciaren il-oea da ta sepulturea».

Cerren ecer eztaquiena, ta eguiten eztabena, presona illaren, ta lurpetuaren antzeco adigarria da. «Vicio guztien, gaistaqueria »guztien, ta gogoraciño gaisto guztien cimendu, sustrai, iturburu, »ta maissua leguez da alpertasuna», diño San Chrisostomoc (e);

(c) Prov. 24.

(d) Glos. ordin. in Prov. 24.

(a) Ovidi. lib. de trist.

(a) Senec. epist. 28.

(b) S. Chrisost. tom. 2.

cerren iturritic urac leguez, alan alperqueritic jaioten dira gaista-queriac.

Andic eldu da pobretasuna, beartasuna, escapremiña, esquean ibiltea, bai ta lapur izatea. «Naguitasuna da beartasunaren ta pobre-»zaren iñudia ta az-ama» diño Senecac (a). Eta esaten dau Espiritu Santuac bere, «naguia beti da bear, escas, urri, ta premiñan» (b).

«Ostuten ebanac» diño San Pabloc «eztaguiela ostu, bear eguin »begui, manea bedi, ta onela izango dau beretzat ta besténtzat» (c). Esan gura dau, baldin bear eguiten badau, ezabela ostuco, ez esca premiña andiric icusico. «Escu nasai alperrac beartasuna dacarque, «baña indartsu ta bearguilleac aberastasuna batu ta bilduten dau» diño Esplritu Santuac (d).

San Ambrosioci diño (e). «Esau alporrac galdu eban bere lentasuna »ta senipartea, gurago ebalaco artu, ece ez billatu». Alan eguin oi dabe beste gende alperrac bere; gurago dituez bestén ondasunac zucen edo oquer artu, ta eurenac bere prendan ifiñi, ta saldu, bear eguin baño. Eta guero ecin artu dituenean eta ez ostu; eta prendaquizunic ta saltzecoric ez dabenean, abiatzen dira esquean; valiatzen dira batez ta bescez, lotsari ta arpegui char ilun asco icusten dituela, eta ascotan atear bere ichiten deutsecela, enzun-gor ta ez icusi eguiñic, iñoc jaramon gura ecinic. Diradi, an adierazo gura ebalac Espiritu Santuac, esan ebanen (f).

«Atzeratu eguizu ceure oña adisquidiaren echetic, ez sartu an »sarri, aspertu ase ta gogaitu eztaguizun, gogaicaria eguin etzaiozan, atez jo ta ordu gachean Dota etzaizan». Cerren San Ambrosioci diño (g) «besteren maira sarri doianac, dirudi alperqueriari emona »dala».

«Lan-bear onean izango da asco ta ugari» diño Espiritu Santuac «baña berba ta barriqueta asco dan lecuan, an oi da beartasuna, ta pobreza». Alperrac entero dira berka-egicune ederreoac, miñ-labanac, barritsuac, verba lapicoac: oneen laguntzan zagozanean, ezta zure aldiric; zu baño aec obeto enzunac dira; oneentzat dira enzu-taldi guztiac; oneei jagoquez mundutarrac aoa zabalic, ta belarraiac zur zoli irazarriric adi. Baña guero azquenean oneec escale, ta zu emalle.

(a) lib. de benefic.

(b) Prov. 2.

(c) Ephes. 4.

(d) Prov. 10.

(e) S. Ambros. ad Vercel.

(f) Prov. 25.

(g) S. Ambros. in Epist. ad Theod. cap. 2.

Au da alperqueriatic edo naguitasunetic eldu dan irabacia, beartasuna, premiña, esquean ibiltea; bataren ta bestearen carga, ta gogaicarria izatea; cale gogor bacarrean burua icustea; ez cer jan, ez cer lan ez euquitea.

Baña calte guztien ganeco caltea, alperqueriatic eldu dan andiena, ta aztu-erazoten dabena orainguiño esan dodan guztia, da, luzamenduan guerotic guerora ibiltea. Bada nagui alperrac eztau beimbere esaten, gaur: beti biar, beti guero, beti lucemendu.

Alpertasuna da guero guztien itur-burua, cimendua, ta ama; eguiteco guztiaz gaurtic biarrera., orainic etorquizunera, ta guerotic guerora luzatzen dituen. Eta ama onen alaba au, naguitasunetic ta alperqueriatic sortuten dan guero au, da gure galgarria, gure gacha, ta gaur giño gure arerio deabruac gu engañatu ta galtzeco idoro daben videricta asmuric oberena, onena, fiñena, ciur, seguruen.

Eguiaz guc bere, Cuero oni contuz beguiratu bear deutsegu. Au gueuganic quentzeco, urrinduteco, ta echetic ateratzeco, bear dogu gueure indar guztiaz, aleguin ta ardura guztiaz, erabagui, ensaiatu, saiatu, estutu, ta arduratu; eta gaur eguin bear dogun gauzaric ta aldaiquegunic, ez biarco luzatu.

(Jarraituko da)

GUEROCO GUERO

(J a r r a i p e n a)

3. BURUA.

Celan nai-gura utsétan, ta deseo bacarretan igaroten jacun demporea.

1. §.

Esaten dau Salomonec, edo Salomonen aotic Espiritu Santuac (a) «atea bere susterrean contzan edo elgontzan leguez, iruli ta biurtzen »dala naguia bere oean». Atea bere sustarrean bere oñean orpo ta toquian ondo jarria ta ifinia dagoanean, erraz ichi ta idiguiten da; arin alde batera ta bestera erabilten da. Baña erabilte guztioac gatic bere, erabilli ostein edo ondoan bere lecuan ta toquian guelditzen da. Naguia bere negu otzean, atea ateari darautsanean, oean mugitzen da, beste aldera itzultzen da, burua goituric jartzen da. Baña orregaitic itzul inguru gira bira oneez guero, lotara bere oe berora biurtzen da. Bada au berau espiritualqui, becatari naguiagan bere jazoten da. Becatariac egon ezquero, ezagutzen dau, bide oquerra daroiala, galdua doiala. Eta artzen dau cerbait gogo, artzen dau nai-gura bat bide onera biurtzeco, vicitza barri bat artzeco, ta ordu-guiñoco ecandu ta oitura gaisto guztiaac ichiteco.

Baña guerobere, biurrera ta ibilte guzti oneen azquenean, atea bere susterrean elgontzetan, ta naguia bere oean leguez, bere becatuen egotaldian gueratu edo guelditzen da.

Azor derichan egazti arrapatari bat escuan dauquezunean, mugitzen da, egaz eguitera prestatu, ta abiatzen da, ta eiza edo caza ecarten joaten da. Baña au eguiñic, len cegoan escura biurtzen da. Alan biurtzen da bada becatari naguia bere, bere gogoeta on guztien buruan, bere lenagoco tornuetara ta maiña gaistoetara. Asten da, baña naguiro: urtu urbildu urreratuten da, baña ez asco. Alan-

---

(a) Prov. 26

goac gaitic esaten dau Isaias Profetac (a): «etorri cirian seiña edo »umea eguiteco ordura, baña ez eben eguin, etzan artaraco indarric »asco». Artuten dogu gogoa, artzen dogu vorondatea, obra onac eguin bear ditugula; eta etorten gara eguin bear dogucen ordura, baña an gueratu ta atzeratuten gara, an uco eurt-atzera eguiten dogu, bearreanean uts eguiten dogu. Cergaitic ce artzen dogun gogo asmo ta vorondate á, ezta fiña, ezta eguiazcoa, ezta erabaguiro erabaguaia; gura-izatea da, ez nai-gura oso benetacoa San Agustinec ciñoan bera gaitic (b) «ene vorondate barriac ez eucan indarric asco »vorondate zarra goitu goiartu venzuteco»: lo datianac, erdi irazar-tzen danean, eguiten dau mugidaren bat, jagui gura irudi bat, baña celan eztan eguiaz asco estututen, barriro lotara biurtzen da; loa aguintari ta jabe guelditzen da; Alan diño San Agustinec jazoten jacola aldi baten, berari bere (c) «munduco atseguiniac ta conten- »tuac, lo gozo batec leguez azpian menderatzen ninduan, eta nosic »bein etorten jatazan, atseguin oneetatic jaguiteco, ta Jangoicoagan »gogortuteco gura batzuc: baña oneec guztioac, lotaric irazarri gura »dabenaren irudintza argal uts batzuec leguez cirian, probechu »baguecoac, loa quentzeco, munduco gauceataric ateratzeco, inda- »rric asco ez ebénac. Eta alan neure deseo on guztien ondoan bere, »neure lenagoco usadio, ecandu, oitura char, ta becatuetan guel- »ditzen nintzan.»

«Gura dau, ta, gura eztau naguiac» diño Salomonec (d). Ez dau gura-izate osoa, betea, ta benetacoa. Eta Beda Veneragarriac diñolez (e): «gura dau naguiac Jangoicoaren erreinuan partaleta-asuna, baña ez a erreinu gozotasunez betecoa irabazteco igaro bear dirian neque, atsecaba, garratz-min, ta naibaguitan. Sariac poz-tuten dau, nequeac tristetuten dau izutu ollotu ta bildurtu. Ondo »eguitetic datorren irabacia, onic eguin бага gura leuque gozatu. Gura dau joan Cerura, baña nequetu бага, burua ausi бага, ale- »guiniac eguin бага». Ez atseguiniac gura dau ichi, ta ez penaric artu. Nagui da videa artzen. «Eta nagusia». San Isidoroc diñolez (c) «da »errena leguez, oñac ditu gaisso, gogoa erbal ta argalo. Bapese, ecerbere eguin бага, gueure gogoac ta vorondateac dirauscuzan gauzac baxen eguin бага, deseo uts bacarracaz, vorondateaz bacarric gura guenduque salvatu, ta Ceru eder gozoan sartu. Eta onelaco deseo

(a) Isai. 37

(a) S. Agust. Lib. 8 Confes. c. 5.

(c) Idem ibic. 8.

(d) Prov. 13.

(e) Beda lib. 2 in Prov.

utsetan, gueroraco gogoetan ta vorondatean dempora guztia igaroten jacu.

Esan oi da, deseo onez beteric dagoala Infernua. Cerren an dagozan zorigaistocoac obratu ezpében bere, deseo on batzuc baño ezpadir bere, izan cituezan. Ezta iñor ain gaisto galduric, nosic bein bere gaistaqueric ichiteco gogoa etorten ez jaquenic, ta deseo ta guraria banacac izaten eztituanic. Baña deseo oneec eurac bacarrir eztrira asco; bada oneec lorac leguez dira. Eta provechuric eztan leguez artzen eztaben loreaz, oratu ta guelditzen eztanaz, bere botoi pipil ta ninian galduten danaz; onela ecin dateque onic probechuric ez fruturic, vorondatea beragaz, guraizaz utsaz, deseo ta gogo bacarriz, eguin al litequela, eguin бага guelditzen danaz.

Alperrari esan bear jaco, daguiela; eta naguiari abiatu muguitu ta presta dedilla: eta celangoa bata alacoa bestea, bata leguez bestea, biac altar dirudie, biac bat ta vorondate utsecoac: ez dabe ezpada gura-izate utsac, deseo, gogo, ta cuticia gaiezac gauzezac prestuezac ecer valio eztabenac. «Eta nai-gura oneec eurac dira penagarriric asco» diño Escritura Santeac (a) «ta deseo utsac ilten dabe naguia». Esan oi da: nauientzat ta alperrentzat egun guztiac dirala jai-fiestac. Baña obeto esan lei, alacoentzat jaiac bere astegunac diriala: cerren bearguillac euren bearrean baño, ascotan alperrac bere alperquerian bear-neque gueiago ta gogaicariago idoroten dau. Au aguiari da David Erreguegan. Erregue oni ez eutsen eguño guerrac, ta guerretaco nequeac, aibat eguiteco ta atsecaba emon, non alperqueric, ta alperric cegoala eguin cituan becatuac. «Eztagoz alperric atseguinietan dabilzenac, diño Senecac (b): cerren gustu ta atseguintasunetan badira bai naibague, atsecabe, garrazmin, neque ta cereguinac. Alper ego-teaz, jausten dira eguiteco andietan, ta damugarrietan. «Celan ez »jateac galtzen dituzan aguinac, alan bear eztanetic, irabaci eztanetic jateac bere, emoten deutse garrazpera» diño San Chrisostomoc (c).

2. §

Gauza segurua, ciurra jaquiña eguiazcoa, ta fedecac iracasten dabena da, salvatuteco, Ceruco glorian sartuteco, eztiriala asco deseo, naicunde soil ta nai-gura uts bacarrac. Ezpada bear direala, Jangoicoaren Legue ta Aguindu Santuac, deseoaz leguez obra,

(a) S. Isidor. lib. 2. ethim.

(b) Seneca de brebit. vit.

(c) S. Chrisost. homol. 36. tom. 3.

bere cumpli, beté, ta gordé. Au da eguia, ta eguia au Christiñau fededunac garean guztioac sinisten dogu. Baña orrez guztiaz, idoroten ditu gure malicia ta vorondate gaistoac iguesbide batzuc, itzulpide inguru achaquia ta escusa batzuc, obratutea ichi ta largaric, deseo bacarretan demporea igaroteco, lucemenduetan ta ichadotetan (icharomenetan) ibilteco. «Lan bearra eguin gura ez ebanac, otzaren» achaquia emon eban» diño Jaquintsuac Prov 20 : barauteteco nagui zana, buruan min ebalá esan eban Naguiac, bere lecutic mugitu gura eztabenac eragozqueta andiac idoroten ditu, «videan «bere Leoia dagoala esaten dau». Prov. 19. Adisquide bat larga gura dabenac, adisquidetasuna ausi ta urratu gura dabenac era ta ocasiñoac billatuten dituz, achaquia itzulpideac ta asmu asco idoroten dituz. Alan idoroten doguz bada guc bere ocasiñoac, erac, escusac, asmuac, achaquiac, iguesbideac becatuetan egoteco, deseoetan ta gurarietan demporea igaroteco.

Iñoc ontasunera estutu ta premiñatuten zaituenean, eta atzera zagozanean, eranzuten deutzazu, alan estututen zaituenari: Ichozu orain presentean, oraingoan parcatu bear deustazu, ecin nei oraindiño zuc diñozuna. Cerren buruan sartu jat asmo bat, cumpli bear dot gogoraciño au: gogoratu jat gurari bat, irago bear dot a gurari ta guticia: apur bat asé bear dot, aspertu bear nas, digiritu ta egosi bear dot: eta guero, asé, bete, (dichiri), aspertu, ta necatu nadinean; orduan dirianac ichico dodaz: orduan vide on batean jartzera, ta seguratzera, cin ciñez eguiac ta benetan erabaguico dot. Baña bitartean, orduguiño, ezta cer chitic eguin. Bada nic orain al daiquedan guztia da, deseo ona, gogo ta vorondate ona, ta ez besteric. Ezta vide gaistoa au, ta onela orain eguitea, guero gach edo iñoz ez eguiteco.

3. §.

San Agustinec, ondo equianac leguez, gauza asco esaten dituz lucemenduetan ibilteco gai onen ganean. Eracusten dau, celan bere vicitza gaistoa ichiteco urrean ta inguruan egoanean, ebillela ecin etenduz, ecin urratuz, ta beragan ecin erabagui izanic. Eracusten dau, cembat eragozgarri ta locarri idoroten cittan, cembat guerra eguilen eutsen bere lagunac, ocasiñoac, ta ecandu gaistoac. Alde batetic gura eban vide onean jartzea: atara bulcatzen eben bere Ama Santearen negarrac, concienciaco quisquetadac ta ausicadac, ta Jangoicoaren mandamentuac. Eta bestetic, lotu ta atzeratuten

eben lenagoco usadioac, maña charrac, oiturac, ecanduac ta azturac; ta guztiz bere araguiaren, ta munduaren labanqueric, palaguac, verba eder, atseguin, ta diversiñoac solasac. lib. 8. cap. 1 Confes. Oneec euquen irmeago lotua. Eta oneetatic alde eguitea eguiten jacan ain gach, ece, bere oraciño ta escariac bere onetan eguiten cituzan guerocó, etorquizeraco. Bada bildur zan, enzun ez eguion bereala Jangoicoac; eta bere gogoan erabiltzen atseguinac, deseo andiaz gocetaco, oneec atzeratuten eben. Eguiteco onetan cebillenean, cirauntsan Jangoicoari: «Prest nago, prest, Jauna, baña ichodon eguidazu guichi bat» ibi. cap 6; ichozu beste apur bat (ez lehia) ez porfiatu, ez lar estutu,, ez nas beranducorra izango, laster nas zugaz. Onela esaten eban, onela lucetuten eban. Eta lucemendu onetan cebillela, dempora andia igaro jacan, Baña guerobere, demporaz ta goxic asco, biurtu zan; etzan azquenengo orduraño egon. Bada alde batetic, ta bestetic bere contuac eguinic, esan eutsan adisquide bati. «Nigan dagoanez, ni campoan nas munduco eguitecoetatic, »vanerietatic, ta esperanza guztietatic: nic ausi dot, urratu dot mundu»duaz; eguin dot agaz coaz, ta erabagui dot Jangoicoa serbitzea. »Eta orainche, orainganic asten nas: ezta ia gueiago gueroco gueroric, »lucemenduric, ez epetan ibilteric.» Eta celan esan, alan eguin bere eban. Lucemendu asco erabilli eban, baña azquenean guztiac, ta ondo laster ichi cituan. Baña guc eztogu alan eguiten; egunetic egunera gabiltz: beti promesca; beti gogoa artuten; ta beimbere eztogu eten, ta urratuten; beimbere eztogu erabagui ta cumplitzen; beti nai, beti nagui; naicunde, deseo ta gurari utsetan dempora guztia galduten dogu; eta onetan gagozala eriotzeac atzeman ta artuco gaitu.

Icusico dozue eche andi batzuetan ataco Hercules sendo famatua pintatua, maquilla porra bat edo mallu andi bat escuan dabela; dirudi, beragaz echean sartzen dirian guztiai, burua ausi gura deutsela. Baña celan Hercules á, arriz, zulez, edo cobrez eguiña dan, edo pintatua baxen eztan, gueldi dago beti, cemaitu baño besteric eztau eguiten. Alan dira bada, guerotic guerora dabiltzenac bere; queiñatu, menazatu, cemaituten dira, baña eztabe besteric eguiten, ezpada siñuz ta quiñuz aditzera ematen dan ademana ta irudinza. Esaten dabe, eguingo dot, eta eztabe beimbere eguiten. Alan dagozala dempora guztia igaroten jaque, ta eurac bere igaroten dira, azquenduten dira, acabetan dira.

4. BURUA

Celan ez dogun gueroco segurantzaric.

1. §

Baldin orain darabilgun vicitzea gaistoa bada, guzaz ondo iza-teco, vicitza gaisto au ichi bear dogu. Baña contua dago; ea nos ichico dogun. Zuc diñozu: Cuero. Nic diñot, ez guero, ezpada Orain. Dacusun ea ceñec diñoan obeto, ceñec daben errazoia. Eta eracus-teco nic dodala, ta zu zoazala uts eguiñic, eta vide errealetic ta zaba-letic alderatua ta erratua: Esan eguidazu bein, eguiteco onetan sartu baño len: Zuc diñozu ece, guero onduco zareala, guero bear-dirian descarguac neurriac ta eguin-videac eguingo dozuzala. Non dozu Guero orren seguranza? Eztaquizu, esan oi dala, eztala eriotzea baño gauza ciur seguruagoric, ta ordua ceñetan izango dan baxen jaquinezagoric?

Gure vicitza onec ain dau cimendu erbal argal gaissoa ta mea ece ondo verba eguiteco ecin esan guiñei, biar eguingo dogu onelaco, edo alaco gauzea. Bai esan bear dogu Santiagoc diñoanez: «Baldin Jangoicoac gura badau, baldin vici bagara, eguingo «dogu au edo «bestea.» Epistol. Jacob. Cap. 4. Agaitic esaten dau San Mateo Evan-gelistac Cap. 25: «Zagoce prestic, zur, ta irazarriric; cerren eztaquizeu eguna, ez ordua.» Eta diño Espiritu Santuac bere: «asco galdu diriala, euren buruari etorquizunaz gueiegu promestuaz» Eccles. 29.

Gure lenengo Aitaren becatuaren bitartez, aganic, aren erruz, guztioac gagoz preso, guztioac gagoz mundu onetaco presondeguian, eriotzera condenatuac, sentenciatuac.

Baña igarotez leguez, ucutu daiogun cerbait, gure eriotzara condenaturic egoteco gai guei lan oni. Dirudi ece, gure lenengo Aita-ren becatua gaitic, ez á, ez gu il bear guintezquezala. Cerren bere becatua etzan beneric, ezpada Jangoicoac eragotzi eutsan sagar bat edo alaco fruta bat jatea. Bada sagar bat jatea gaitic, guizon bat bere ondorengo guztiaacaz eriotzara condenetea, dirudi justicia gogorreguia, barria, ta errazoiaren contra dala. Eguia da; alan dirudi. Baña ezta alan: irudia dau, ez izana. Lenengo dirudi, sagar bat jatea gaitic, ain gauza erraz chiquian mandamentua austea gaitic, merci ebala castigu andiagoo, gogorragoo, latzagoo.

Batzuc euren nasaitasunaz beste bago, eztirialaco Christiñau onac, austen dabe barau eguna ardura bago: bategaz ta bestez

solazca barriquetan egote agaitic, meza enzun бага jai egunean ichiten dabe: verba guztietan, ez edo bai asco dan lecuan, erneguac, juramentuac, biraoac ta añen gaistoac eguiten dituez; eta guero esan oi dabe: ez al nas onegaitic, onen gauza chiquia gaitic, ta onen erraz eguin dodana gaitic infernura joango? Bada esan gura deutsuc, ece cerren orren gauza errazean, chiquian, pildin apurrean ceure zabarqueria, prestueztasuna, ta naguitasuna eta Jangoicoaren agunduaz contu ta ardura guichi eracutsi dozun, ori beragaitic zareala Infernuraco.

Baldin Jangoicoac agundu baleutsu, egun guztietan barau eguiteco; zul edo arri baten ganean, oean sartu бага, etzateco, cilicio zorrotz gogor bat, narru azal latz bat beti erabilli cenguilla; edo beste onelaco mandamentu gach nequezco bat emon baleutsu, dirudi ez cegoquela ceren miraritu, ez cumplitea; eta ez complitu arren bere, izango cenduque escusa ta igues-videren bat. Baña gauza chiquian piscan ecerezquerian, ta errazean, sagar baten eragoztean, ce achaquia ta iguesvide euqui ciñei?

Adan gure lenengo Gurasoac esquer mesede andi ugariac artu cituan Jangoicoa ganic, ta guero guzti onen buruan, Arbola frutudun bat señalatu eutsan, esaten eutsala, beste guztia bai, baña aren fruturic iñolacoz jan etzeguiela. Agundu erraza, eragozte chiquia ifini eutsan: eta orrez guztiaz ez eban gorde, ez eban bete, ta cumplitu; ausi eban, jan eban; errazoiaz bada, erraztasun á bera gaitic, condenatu eban bere ondorengo guztia caz eriotzera; cerren ondocoac bere aren naturaleza artu eben. Gauza erraza ta chiquia zan galazo eutsena, baña andia desobedencia ta Jangoico baten agundua ta esana ez cumplitea. Eta alan ondo ifinia dago, gure contra emonico sententia: ondo merecituric gagoz erioztara condenatuac: ta eztaquigu nosco.

Beraz baldin gueure buruaz contu onic emon gura badogu, con. denaturic dagoan bat leguez, bear dogu egon, vici, ta gobernatu.

Carcelan dagoanac, daquienean, condenaturic dagoala vicitzea galtzera, noc esan lei, celan tristetuten dan? ce gogoan jarten dan? Asten da estutu ta larrituten, alde batera ta bestera itzultzen. Eta icusiric eguin dala berea, ez dala erremedioric, ez dabela iguesteric, artzen dituz lenez beste gogoeta mueta batzuc. Aztuten da munduaz ta munducoaz, eztau aecaz conturic eguiten. Bere concienciaz, bere arimaz dau cereguiña. Gogoratuten dituz bere becatuac; aldaizan ondoen confesetan dituz; barari ta besteari jagoco parquesca. Gue-roenean al guztiaz garbituric bere conciencia, ichadoten dau erioztza.

Bada presondeguian condenaturic dagoanac leguez, alan presaturic, ac dituan gogoetacaz, bear dogu guc bere egon, eguin, vici, ta ibilli; á biaramoneco legaez, guc bere ez jaquin nosco, menturaz gaur icusico gara Jangoicoaren Adizain edo Tribunal santuan, bada eriotzaco sententia emonic dauco (deuscu) gutzioi.

Sartu baleguiz Justiciac cartela barruan amar guizon urquemen-dira condenatuac; eta atera baleguiz andic eriotzara gaur bat, biar edo beste egun baten beste bat edo bi: eta legoque iñor aen artean vicitza lucearen esperanzaric leuquenic? Edo lenen ateretan ez ebelaco, azquena izango dala seguru uste dabenic? Eztot uste. Bada mundu au ezta beste gauzaric, ezpada gueure eriotzara condenaturic gagozanon carcela bat. Eta carcela onetaric ateretan gaituz Jangoicoaren justiciac, gaur bat, biar beste bat: bata len, bestea guero; eztaqui iñoro nos, ez da segurutasunic. Beraz, gagozan zur, irazarriric, prest, ez euqui ezquero segurantzaric, ciurtasunic.

2. §.

Sarri aotan erabilli oi dogun esana da: eztogula gueroco seguran, zaric, beti gagozala pelligruan. Eta alan da eguia. Bada guichien uste dogunean, gogotic quenduago dogunean, ta aurreratzean gauza asco eguiteco gogo artzen dogunean, artzen gaitu eriotzeac. Eztaqui guizonac bere fiñaren barriric: eta amuac cojietan dituzan leguez arrañac, ta egaztiac sareac ta laquioac; alan guizona bere artuten dau eriotzeac Arraña olguran dagoanean, janari daquionean, ta bere ustez obeto iagoanean, achitzen dau arrantzalleac; eta bai egaztia bere eitzariac. Era onetara atzemon ta cogitzen dau becataria eriotzeac, bere becatuai josiago gogotiago ta oratuago dagoanean; gozo-roago poztuten danean, ta guichien uste dabenean.

Medicuen esana da, presona batec, sendoen ta osasuntsuago dagoanean, dabela gaisotuteco pelligru ta zoriric andiena. Eta nos eta uste dozun, eriotzea dagoala zuganic urrinago, orduan oi dago gueienetan urrago. Zorrac quitutu dozuzenean; eche barria eguin dozunean; umeac ezcondu dozuzanean; ceure gauzac oñ onean ifini dozuzanean; baque on baten jarritera; eta sosegu atseguin ta igoroipede baquetsu bat ceure buruari emotera prestatu ta abiatuten zareanean, an da bereala eriotzea.

Ezcara ecerbere; biderioaz pare gara; ta biderioa bera baño bere pelligruzcoagoac, auscorragoac. Ez dogu biderioac adiña bere indar, irauncarriric. Bada San Agustinec diñoanez: «Cer da, bideriozco

Hontzi bat baño gauza argalagoric, meagoric, auscorragic? Baña »onez guztiaz jagon ta gordeten danean, irauten dau urte ta dem»poraric lucénetan. Bada jausteco perilla badau bere, baña ez (suca»rraren) calentura fiebre gaisotasunaren edo zartzearen pelligruric». Sn. Agust. Serm. 1 de verb. Dñi. tom. 10. Rada alan biderioa baño pelligruz-agoac gara, ta ez guichiago. Cerren ausiteric, jausteric, ta gaisotasunic ez euquiarren bere; eta gueure buruac ondoen ta osasunic obenean equi ta gorde arren bere, adiñac urteac ta demporac berac deseguin galdu urtu chimurtu, ezaindu ta acabetan gaituz.

Beti goaz; ez gara beimbere guelditzen. «Uraren antzeacoac gara; »ura leguez goaz» 2. Reg. 2. «Gure gorputzac ur corrent lasterra »leguez doaz. Ezcara beimbere ur baten bi bider sartutean»: «ibai »edo errearen icena beti da bat, baña ez ura» diño Senecac epist. 58. Cerren celan beti doian, ta beti aldatuaz, ezta beimbere lena. Ez eta gu bere, ezcara beimbere lengoac, bada beti goaz, beti aldatuaz zartuaz ta mugituaz. Eta ezpabere beguiratu eguizu, celan presona bat gaztetic zartzarora; eta batzuetan urtetic urtera bere aldatu, macartu, ta ezereztuten dan irudian bere, lena eztirudiela jartzen dan, cein diferente ta bestetua eguiten dan.

San Gregorioc diño epist. 26, tom. 2. «gure vicitzea ichasoz doia»nena leguez dala: ichasoz doiana, jatean, edatean, lo datzanean, »ta jarriric dagoanen bere, badoa, ezta orduan bere guelditzen: bada »ontziac, gura ezpadau bere, beragaz daroa». Alan garoez bada gu bere adinac, edadeac, urteac, ta demporac eurecaz: ezta paratzeric, ezta guelditzeric, ezta egoteric aldantza baga.

Itanduten deitsunean, cembat urte daucazuzan, ta eranzuten dozunean, oguei edo ogueta amar dozacela, cerren ceure contuan alan daucazuz, dirudi eztozula ondo eranzuten. Bada San Agustinec diñoanez in psal. 65: «gure urteac datoz, joateco; ta ez gugaz egoteco» Igaroten dira, beraz ecin esan guiñei dituguzala ezpada igaro jacuzala, larga deguzala.

Eta alan, baldin urte aen buruan jarten bagara gogoratuten ea cer eguin zan aecaz, eztoгу ecerbere idoroco. Bai icusico dogu, asmatu ezagutu ta iguerri baga, joan jacucela, ta celan eztaquigula, zartu gareala. Demporac bajoacuz, ta urte ixil batzucuz, otsic ta dedarric eguin eztabena caz, zartuten gara». Ovid. lib. 6. Fasto.

Esaten da, urlia vici izan da iruroguei urtean, baña obeto esan lei, il zala iruroguei urtean. Bada sortzen gareanean, asten gara ilten, orduan abiatzen gara, ta ezcara beimbere guelditzen. Lenengo ilten da seña edo umetasuna: seintasunaren ondoan ilten da mutiltasuna;

onen ostean ilten da gaztetasuna; onen ondorengo ilten da zartasuna: zartasunaren ondoan ilten da aguretasuna.

Adinac guztiac alcarri darraioe; igarotea, ta iltea guztia da bat: bata bestearen atzean doaz errencan, alacoz ece, azquen adina dato-rreneco, acabatu dira lenagoco guztiac. Bada San Gregorioc diñonez homil. 37 in Evang.: «egunetic egunera gorputz-jauste acabatzea ta argaldutea, cer da ezpada lucero ilte bat»? Zucia erexeguinic dagoan-ean vici da, eta orduan ilten da, bada orduan acabetan da. Erreteaz vici da, ta erreteaz ilten da. Alan bada gu bere, vicitzeaz ilten gara, ta ilteaz vici: bada vici gareanean ilten gara. Eta cembat gueiago vici garean, aibat gueiago urretuten gara eriotzaco portura. Alan diño Senecac epist. 2. «Egunoro ilten gara, cerren egunoro gure vicitzeari zati pusca batzuc guichitu ta quentzen jaco». Eta alan azten ta anditzen gareanean bere, gure vicitzea chiquitu ta laburtzen da. Beti doa, ta bein joan ezquero, ezta joan danaren biurtieric, eta ez etorquizunaren segurantzatic.

3. §.

Esan oi dogu: menturaz gaur ilgo gara: menturaz biar; ezdogu ordu baten ciurtasunic: beraz len bait len bear dogu vide onean jarri, engañatuac guelditu ez gaitezcan. Onela esaten dogu, ta esatea ondo eguiten dogu; baña vicitza ondutea beti gueroco ichiten dogu; eriotzea zartzaroraco lucetu, ta dispontzen dogu. Ecin sinistu dogu, adinac berac acaba artean, acabatuco gareala. Esaten dogu bai, menturaz gaur ilgo gara, menturaz biar, menturaz ezcara zartuco; baña zartuco baguiña leguez, ta orain ilgo ezipaguiña leguez, eguin oi doguz (daroaguz) gauzac. Gueure naieraz batean, gueure gogoac emoten deuscu ain segurantzca andia, ece zartzaro utseco puntu-raño, ilgo ezcarea la iruditzen jacu.

Esan eutsenean deabruac gure lenengo Aita-Amari, «etzará ilgo iñolacoz» genes. 3 sinistu eutsen bereala, ciur ta duda бага. Eta dempora atan etzan ain miresteco, alan sinistutea.

Bada izanic munduco lenengoac, etzequien oraindiño eriotzaren barriric; ez eben iñor ilten zala icusi; eta alan erraz engañatu cituan deabruac. Alan bada gura guenduquez gu bere engañatu; sinis-terazoric aei leguez, ezcarea la ilgo. Baña celan guc orain, icusiric besteac ilten diriala, ta gueu bere zartuaz ta argalduaz goacela, ciur seguru daquigi, il bear dogula, ezdogula atzera biurtzeric ez aurreraco segurantzatic; ecin engaña guintequez ain erraz cein

lenengo Gurasóac. Gugaz, guri sinistu eraguiteco, ezcareala ilgo, edo sinisten baguendun leguez, galdu ta eraguiteco, beste vide bat artzen dau deabruac, beste joco modu bat jocatuten dau, beste maiñaz, trazaz, asmuz valiatzen da. Ez osoro, ez colpe batez, ez beingo batez, ezpada guichica, ta egunetic egunera lucetuz atrape-tan gaituz. Sinesterazoten deuscu, ezcareala gaur ilgo, ezcareala biar ilgo; eta ezta eztauquenic biar guiñoco epe luceric, icharomenic, ta viciteco esperanzaric: eta onela ta andic, celan uste eztogun gaur ilgo gareala, ez biar bere, vici gara seguruac baguiña leguez, edo iños ilgo ezcareala baguenqui leguez: eta contu ero zoro uts onec engañetan ditu eriotzaco egun ta ordura eldu direan gaissóac bere: gaur enas ilgo: au berau diño biaramonean, etzi, ta etzilimo.

4. §.

Eztaquigu nos ilgo garean; eztaquigu nos izango dan gure azque-neco eguna: ezta beraz errazoia, jaquin daigun nos izango eztan. Baña dirudi ece, nos izango dan ezpadaquigu bere, baquigula nos izango eztan. Bada esaten dogu, guero beste urtean onduco gareala; orduan onelaco ta alaco gauzac eguingo dogucela; ori danez baquigu eztala ordura artean izango, bitartean ichadongo deuscula, edo bein-tzat esan ta eguiten bere badogu, ciar baguenqui leguez.

Guc gura guenduque eguin gure vicitzeaz ta vicitzeco dempo-reaz, oial pusca bategaz eguiten doguna. Oialaren zati bat neurritu ta prestatzen dogu capataco, beste bat jaquetaco, ta ganerocoa beste bear dirian soñeco jantzierac eguiteco. Alan bada, oialaz leguez, guetire vicitzaren Jaun, Jabe, ta Nagusiac baguiña leguez, disponduten dogu vicitzaren zatiric onena, ta gaiena, gaztetasuna munduarentzat, ta guero ganeroco char prestuez gaistoena, zartzaroa Jangoicoarentzat. Eta Senecac diñoanez cap. 9. de brevitae vite: «Etorquizuneco gauzac, fortunaren escuan ta menturan dagozanac, »gura dozuz orainganic ordendu dispondu ta trazatu; ta oraingoac »ceure auqueran ta escuan dagozanac, ichiten dozuz galtzen». Dozu-naz eztozu conturic, ez arduraric; ta ezdozunaz dozu gogoia eguiteco mirariac. Orain Jangoicoac emoten deutsuzan vicitzea, osasuna, indarrac, centzunac, almenac, ta ondasunac, gura dozuz, Jangoico beraren contra zabilzela, emon, urtu, ta galdu, eta guero, oraindiño emon ezteutsuzenac, ta menturaz emongo bere ezteutsuzenac, diñozu emongo dozuzela bere serbicioan. Iкуси eguizu zeure itsatasuna, desgobernua, ta gal-vidia.

Ninivitarac penitencia eguiteco berrogei eguneco epea, astia, demporea, ta segurantza ebela, atara beguiratu baga, ta azqueneco egunera ichadon baga, bereala, lenengo eguinean asi cirian penitencia eguiten, eta euren uts eguiñac ta becatuac negar eguiten; eta andic eta alan alde eguin eben ceruco azotea Cegaitic bada guc bere eztoqu alan eguiten? Cergaitic larga bear dogu gueroco, berrogei egunen ez ece, baten segurantzazic ez cuquiezquero?

Noeren dempora jaten, edaten, jocoan, dantzetan, ezcontzetan, saldu-erosietan, ta gauza zoragarri asco eguiten, ta asmetan ebiltzela, artu, ito, ta ondatu cituan urac Auxe berberau jazo ta guerta lequiquegu guri bere, guerotic guerora gabiltzanoi. Bada guc aec baño segurantza guichiago dauquegu; ta aurrerantzean obeto beguiratuten azpadogu, aibat bildurgarriago izango da gure fin gaistoa, ta adua.

5. BURUA

Gueroco zorian arriscuan ta bada ezpada menturazcoan menturaturic galduten gara.

1. §

Celan dan gure Jangoicoa ain ona, biotz-bera, erruquiorra, paciencia, ta misericordia andicoa, esaten dozu; ascori ichadon deutso, ta ichadoten deutso zartu utsezco puntu guñio, naturaleza berac berea eguin arteraño: ori danez, ez dot orandiño cer estutu, bada menturaz alan eguingo dau nigaz bere. Menturaz diñozu? Eta eztaquizu, menturac menturaren jocoac, inguruac, gira birac, ta tornuac dituela?

Iru menturaz mueta, iru eraco menturac idoroten dodaz gai onen ganean. Lenengoa da, becatu eguitetic, ta pelligru ascotic gorde ta atzeratuten gaituana. Agaitic esan oi dogu, eztot becuric eguin gura, cerren menturaz atan nagoala, neure azquen egunac artu neinque. Eztot ostu gura, cerren menturaz Justiciac lotu, azotatu, edo urcatu nei. Eztot jocatu gura, cerren jocoa ezta errenta, menturaz galdu nei. Eztot escuetan dodanaz jabetu gura, cerren menturaz guero, gura dodanean ez dot izango cegaz quitutu. Alan esaten eutsen Evangelio Virgiña zur aituac, orio esque etorri cirian Virgiña ero naguiari: «ezteutsugue emon gura, cerren menturaz ezquenduque gueuretzat bere bear doguna Math. 25. Alan Datan ta Abiron euren lagun batzuecaz lurrac ondatu ta irunsi cituenean, andic ibuesi eguin eben inguruatan egozanac, esaten eben: «goazan emetic, cerren

baldin emen bagagoz, menturaz besteac leguez irunsi gueinquez gu bere lurrac.» Numer. 16. Au da mentura ona, etorquizuneco menturaz gaistotic ta galvidetic gordetan gaituena.

Bigarren mentura bere ona da, eta da becatu eguin ondocoa, ostecoa, gaisto-eguiñac ordetu ta quitutu gura izanic dabilenena. Icusiric galduac goazala, Jangoicoaren aguinduac ausi doguzala, esaten dogu: Eguiñac eguin, ez gueiago. Aurrerantzean obeto gura dot vici: Jangoicoari cin ciñez eguiaz, biotzco damuaz gura deutsat parcaciñoa escatu. Cerren menturaz ancla parcatuco deusi, izango dau nigaz erruquia. Verba eguicune onez usatu eban Daniel Profetac bere, esan eutsenean Nabucodonosor Erregueari: alde eguin zaite lengo vide deunguetatic, ta eguizuz limosnac, izan zaite biotz beraa, bigun ta erruquitsua beartsuaz, «eta menturaz onela Jangoicoac »parcatuco deutsuz ceure becatuac» Daniel. 4. Alan Ninive uri andico Erregueac bere, enzun ebanean, aserre zala bere ta bereen contra Jangoicoa, aguindu eban, Erri guztia ifini cedilla devociñoetan ta penitencietan, guztia barau eguiela, eta abere mutu cenzun bagueai bere, ezteguiela emon jatecoric ez edatecoric, esaten ebala: «Norc daqui, cemaitu ta menazatu bagaitu bere gueure Jan»goicoac, eta esan badau bere aserre dala gure contra, ea gure damua »ta penitencia icusiric, itzulico danez beste aldera, bigunduco jaconez »bere aserrea, ta ichico gaituanez castigatu ta astindu baga?» Jone 3. Esan baleu leguez: Errazoiac da, gure Jaingoicoa gare contra aserre, errazoiac cemaituten gaitu, ta dirauscu castigatu, apurtu, ta ondatu gura gaituzala. Baña orrez guztiaz bere, emon gaitezan devociñozco gaucetara, len gaistaquerian leguez, orain gauza onac eguitera abia gaitezan, ta menturaz onela biotza ausico jaco, erruquituco jacu, ta parcatuco deuscu Alan esan eutsan Ontzi-Maissuac bere, ecacha cebillenean, Jonas Profetari: «ce lo-zorroc artu au, »guizona.? Celan atz lo? Estacusc itotera joazala? Jagui adi ortic; »ifini adi oraciñoan, eguiozsc escariac eure Jangoicoari, eta men»turaz onela igues eguiyo joguc pelligru onetic» Jonce 2. Alan Jacob Aitaurrenac bere, bere anajeaz aserrezanean, biraldu eutseian bere anajeari aurretic presenteac, doiac, esaten ebala: Genes. 32. «men»turaz onela mesede ta presentea, caz parcatuco deust, menturaz »oneen bitartez adisquidetu ta baquetu gara». Au da bigarren mentura ona, ontasunean emoten dana, uts eguiñac sendatuten dituarena.

Baña báa beste menturaz gaisto bat, irugarren bat, lucementuac billatuten dituena, atzeracuntzetan dabillena, ta ondamentuac ta pelligrua baxen eztan lecuan bere, segurantzac idoro gura dituena.

Esan jatzu, zartuten asi zara, eriotza bien erdian ifini zareala, beguiac ilunduten asi jatzuzala, videco iru parteatic bi igaro dozuzala, eta baldin orrela zagozala, ceure azqueneco egunac artuten bazaitu, ez menturaz, ezpada ciur condenatuco zareala. Baña zuc eztozu onelacoric sinistu gura, ta ez enzun bere. Lenago bai ceure nai-guraz batean, iruditen jatzu, menturaz eztala alacoric izango. Eta esan bearrean, menturaz alan izango da: menturaz condenatuco nas: esaten dozu, menturaz ez nas condenatuco, menturaz ezta alacoric jazoco.

2. §.

Lenengo guzurra, lenengo Andreac esan eban. Itandu eutsan deabruac Evari, ea cegaitic etzituen (eban) jaten Parabisuaren erdian cegoan Arbola ederraren frutu gozo ataric? Eranzun eban: «Eztot »jaten, cerren esan deust Jangoicoac, baldin jaten badot, menturaz ilgo nasala» Genes. 3. Eta eguiaz, Jangoicoac ez eutsen alacoric esan; ez eutsen menturatic aitetu. Garbiro, arguiro, ta ciur esan eutsen: «jaten eben egun berean ilgo zala»; esan gura dau, ilcorra eguingo zala, ilquizon izangozala. ibi. Menturaz á Evac berac gueitu, asmatu, ta eransi eban; eta gueitura, ta eransiera onegaz, bere burua ta bere ondorengo guztioac galdu guinducen.

Andra ezcondu batec bere cenarra eztanaz, edo ezconbagueac bear eztanaz becatu egxiteco gogoa artzen dabenean, ezcondua gomutetan da bere senarraz, ta bai ezcondu baguea bere emetic etorrico jacon desonra, lotsaria, ta calteaz. Baña orregaitic bere menturatzen dira bata ta bestea, esaten dabela, menturaz senarrac jaquingo eztau; menturaz ez nas seindun gueratuco.

Lapurri bere, ostuten doyanean, gogoratuten jaco, escuac ezarten badeutsez, guchienean bersac emongo deutsecela, presondeguian lotuco dabela, azotatuco dabela. Baña onec bere laster consoletan dau bere burda, esan oi dabela: Menturaz ez nabe presotuco, ez nabe asmataco, ezteust inoc jaquingo. Alan bada guc bere, guerotic guerora gabiltzenoc, poztuten doguz gueur buruoc, ta esaten dogu: Menturaz oraindiño ichadon deustenac, ichadongo deust orain bere. Menturaz orain ezpadot bere, izango dot aurrenanean ondo eguiteco gogoa. Eztira oraindiño dempora guztiac igaro.

Bago bai emen mentura franco ugari, eta ez esperanza urri escasic. Cer da au? Non da cenzuna? Non da gomutea? Cer eguin da

adimentuaz? Ceure salbamentua, aimbat joatzun gauza, betiraun guztico adu on edo gaistocoa izatea, ifini daguizula menturan? Eztozu pensetan, mentura orrec menturaz mentura gaistoa emongo deutsula? Eta norberac daben guztia menturatzea, eroqueria andia dala?

Menturaz onen ganean ederto verba eguiten dau SⁿJuan Chri-sostomoc era onetara. «Esaten dozu, ta esango dozu: Jangoicoac »ascori emoten deutso privilegio au, gaztetan gaisto izana gaitic, »ichadoten deutsela zartu ditecen arteraño, ta orduan bear dan »vide onean ifiniric, ta penitencia eguinic, salvetan dira. Cer bada, »zuri alaco privilegioric, mesederic, eta graciari emongo ete deutsu? »Esango dozu, menturaz bai: Cerren batzuetan guertatzen da. Eguizu »gogoeta ceure arimeari dirautsazula ta pensatu eguizu, contrara »bere jazo litequela. Eta esazu: cer izango da, ichadoten ezpadoust? »Esango dozu orainguiño: Eta cer izango da ichadoten badeust? »Ichadon leizu. Baña obeago ta seguruago da, ichadongo ezpaleutsu »leguez, vicitea, ta gobernatzea. SⁿJuan Chrisost. hom. 22 tom. 4» Era onetara diño SⁿAgustinec bere in psal. 77. «Balain Jangoicoac galdu ezpaditu gaistoac, seguru da, ciur ta duda bague da, eztiuela »galduco onac.» «Cegaitic eztozu bapere dudaric eztabena autuco?» Cegaitic eztozu menturac ta bada ezpadac ichiric, seguruan jocatuco? Esan oi dogun leguezmenturaz ichadongc deuscula Jangoicoac; esan daigun (jazo litequen gauza da) ameneco ichadongo ezteuscula: ta goberna gaitezcan, ichadongo espaleuscu leguez; eta onela ez men-turan ezpada seguruan izango gara.

3. §.

Segurutzat dot, Infernura doazan gueienac, guero baten men-turan, ta zorian ifiniric, atan fiaturic, ta atan uste utsaz engañaturic joaten diriala. Beintzat alan joan zan araco Evangelioco Aberatsa. Bada San Lucasec evange.^{ac} diñolez 12., Aberast oni urte ona etorri jacan, bildu ta batu cituan ondasun ta frutu ugariac ta asco, eta ifini zan bere arteco gogoetac eguiten, ciñoala: «Cer eguingo det »orain? Noraco dodaz onembeste ogui, ardao, garau, frutu ta ondasun? »Ez dot euquico lecuric bere euroc gordeteco. Baña baquit cer eguingo »dodan, dirautso barriz bere buruari: lengo garauteguiac, ardante-»guiac, oqueluac, salac, ta camarac anditu ta zabalduco dodaz, toqui »lecu asco eguingo dot. Eta guero sosegatuco nas, ardura guztia »largaric, atseguintasun ta pozcariz ase beteco nas, diñodala neure »artean. Orain sosega nadin; jan daguidan; edan daguidan; cerren

»ez dot eceren bearric; ez dot guerocoren pelligruric: badot etor-
»quizuneraco bear dodan betegarri guztia.

Asmu ta contu uts ero oneetan cebillela Aberats arrotu au, contuac ondo atera baga, enzun eban Cerutic dei bat cirautsala: «ibi. A ero zoroa, buru cenzun baguea, cer ago esaten?. Ce gogoeta »darabile? Eguin joc iriac; gaur escatuco jata eure arimea, gaur »gorputzetic ateraric eroango deube. Eta guero orduan bilduric »dauczazan ondasunac norentzat izango dozac?»

Eroa deituten dau Aberatsa au, ta errazoiatz: bada cer da zoraqueria andiagoric, gueroco demboraz, bestearen escuan ta menturan dagoanaz, bere escuan, ta seguruan baleu leguez, dispondu ta oraendutea baño?

Icasi daigun bada besteren buruan cenzundunac ta beguiratuac izatea: atera daguigun segurutasun bat besteen pelligrutic, artzen dogula Espiritu Santuac emoten deuscun consejua, dirauscula: Eccle. 5. «Biurtu zaitece lasterren Jangoicoa gana; becaturic jagui »zaitece; ta ez eguizue egunetic egunera berandutu ta lucetu. Bada »guichien uste dozuenean, aztuagoric zagozanean, neurria beteco »da, Jangoicoa asserratuco da; eta guero venganzazco egunean, »eriotzaco demporan galdu ta apurtuco zaitu». Dirudi au adierazo gura ebala Espiritu Santuac, esan ebarean: Prov. 3. «Eztaguiozula »esan ceure adisquideari, doiala, ta datorrela, biar emongo deutsezula: »baldin badozu emoteric, emoiozu bertatic». Esan gura dau, eguingo dozun mesedea, daguizula laster, gueroco zorian ta menturan ichi baga, lucemendutan ta joan etorrietan ibili baga.

Aldi baten itandu eutsen Alexandro andiari, ea celan irabaci cituan aimbat victoria? ambat ondasun ta aberastasun? aimbeste Erri ta Erreinu? Eta eranzun eban laburqui: «ez ecer lucetuaz; ez ecerbere biaramoneraco ichiz». Ez eban beimbere urrengo eguneraco larga, egun berean eguin al leiquean cereguinic. Etzan secula guero-coan fiatu; ta onela ain irabaci andiac eguin cituan.

Ez gaitecen bada gu bere guero-coan fiatu. Cergaitice gueroco atan, mentura bat al baditeque bere, baña ez segurantzaric; eta zoraqueria andia da, seguru bear dogun gaucea, menturazco bada ezpadan ifintea, biaramoneco icharomen ta pelligruan ichitea.

(Jarraituko da)